

en plural (això ja netament col·loquial i fins plebeu): «jo que'm creya que tot foren --- glòries, al aclarar-me sa --- conducta durant la tongada de mon captiveri, y ella, *xalant-se-les* ab lo fadrinet, ni 'n feya gota de cabal ---» Pons Mass. (*Colla del Carrer* XIV, 212). I amb aquest valor afectiu i la construcció reflexiva segueix d'ús robust al Nord, en el ross. de sòlida rancier: «en Jepe, a xacamallà, / trotineja d'ací d'allà, / se carrant, *se xalant*, trapant la cosa bona»; «amb un bonic cavall vos *xaleu* sus d'un brec / ---», Saisset (*Catal. d. R.*, 231; *Versos Nous*, 8).

En el Princ. mateix, però més aviat en les porcions NE. i SO., i més viaçament que enlloc, trobem *xalar* com a intr. No ens precipitem a assegurar que això sigui secundari, ni a refiar-nos que el pont d'una cosa a l'altra vagi fer-se a través del participi *xalat*, comú als dos vessants sintàctics; il·lustrem només aquesta construcció amb cites que la treguin de la vaguetat teòrica. L'olotí MrnVayreda participa en aquella construcció popular: «l'hivern --- els terrassans que *se la xalan*, de l'escon a la màfega ---» (*Sang Nova*, III, § 1, 171) i també ens ho presenta en participi, tornat adjectiu (i explicant-ho amb un «folgat» que no és passiu, sinó agent); el «ballador --- no m'ha pas fet falla: és tan *xalat* el teu amic!» (*Puny*, I, IV, 92 (76)); 'esbojarrat': «Ai, Perrot, que en sou de *xalat*! — exclamà l'esmentada, fugint d'un pessic», Noller (*O. C.* VIII, 65).

No estrany a l'ús tradicional comarcal: descrivint vells costums establerts de l'alt-Emp.: «--- lo dinar, que fan en comú a la rectoria, hont, com diuen los pagesos de per aquí, estan més *xalats*¹ que en la casa del difunt» (Cels Gomis, *Avinyonet*, en *Misc. Folkl. Arabia*, 39); i relligant-ho amb la construcció amb *-la*: «no estaria condemnat a patir colrades de sol --- que podria passar-se-la més *xalada* qu'En N. d. S.» (posant-hi el nom prototípic d'un hisendat cèlebre a Emp. i Gxa.), *Renaix.* 1872, 314, *DAG.*; i així els ross. ho diuen de la gent 'deliciosa, trempada': «ja ho veureu, el meu veí és un home *šalát*...» animant-nos a dedicar-li el nostre poc temps, quan vaig anar per saber-ne els petits NLL, a Corbera de Dalt, guiat per JSebPons (1960).

Segui com vulgui el cas és que *xalar* és intr. a les Illes i ben sabut que allà més vivaç i expressiu que enlloc, amb sentit no gaire diferent del català central; si bé tant allà com en les al·ludides comarques extremes del Princ., se li nota sovint un contingut de matís un poc més espiritual (millor diríem un poc menys hedonístic, car no manca d'idealitat l'acc. Bna.-Ross.). «--- / com de l'amo estic rendida, / *xala* de fer-me penar», cançó pop. mall.; «els qui eren descendents dels condemnats anteriors eren els qui més *xalaven* de veure que oficialment, ells no tenien llinatge de conversos», Miquel Forteza (*Jueus Convertits*, p. 15); 'passar molt de gust en una cosa': «A Mallorca --- vol dir passar molt de gust, molt de pler, delitar-se en una cosa o altra», AMAlcover (*BDLC* VII, 1913, 302; VIII, 149). A Menorca potser ben idèntic (un poc més de tirat rialler?): quan s'acaba el carnaval: «ja ham passat es

'darrers-dies', / i no podem *xalar* més / ---», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 108); «prendre gust, disfrutar, riure», Ferrer Ginart (*Rond. Men.*, 228); «--- tu no has conegut que ella 't vulgui? ---». El jove contestà: «--- No i sí --- ells no fa gaire, hi *xalava* parlant amb jo, i m'escometia, i fins i tot hi jugava i bovetjava amb mi ---», Ruiz Pablo (*Del Cor de la Terra*, 11.3f.).

Doncs així ho retrobem en comarques litorals extremes dins el Princ.; Tortosa: «--- jo era xiquet i *xalava* molt de veure com creixia lo riu», «quin *xalar* per aquell asgambi, aont corren los aires purs, que perfumaven les frígoles i romeres de les muntanyes del tocant», Vergés Paulí (*Espurnes* v, 74, 45, cf. a *FARI-GOLA*); «a vore jugà a les botxes --- mira, ara van cap a les senderes --- los --- més famats jugadòs: *xalarem!*», Moreira (*Folkl. Tort.*, 241).

De nou a la Costa Brava, on Ruyra ens el dóna amb les dues construccions (la una més de sana delícia física, l'altra d'acord amb el matís mallorquí, però justament en un context d'aroma local): «enmig de la riada de gent riallera, en Garet camina macilent i pensivol, perquè sap que a l'enramada [festa de barriada] no hi va a *xalar*, sinó a patir: està enamorat de la seva cosina --- i no creu ser pas correspost, si bé --- no ha gosat encara declarar-s'hi» (*Marines y Bosc.*, 137=P. d. Rosa I, 125.10); però també en reflexiu, parlant de la noieta que petxineja per la platja un matí de mar bonança: «les ones se boteixen amb suavitat --- algunes seques brunegen en l'ensenada, tan aviat se submergeixen dintre l'aigua com ne reixen regalimant --- talment sembla que *es xalen* en un bany de plaer; la cala és solitària ---» (*Fineta*, ib., 155=P. d. R. I, 132).

Mirant cap al passat de *xalar* i les seves terres pàtries almenys va quedar establert des del treball de Tallgren (*Glanures* III, *Nphil. Mitgn.* 1912, 170-1): que les seves afinitats no es trobaven cap a l'Oest ni el N., sinó cap a Provença i Itàlia. Quant a la llengua d'oc, es mostra, però, tan estrany als trobadors i a la seva Ed. Mj. com a nosaltres en la nostra llengua medieval i literatura antiga.

Però en els temps dels felibres i en la llengua moderna de Provença, es nota que deu ser ple de vida, i amb senyals de ferma assimilació. En el *TdF* no sols *se chalà* és «se balancer a l'escarpolette» sinó en general «se délecter». I millor ho mostra l'obra literària de Mistral mateix: «lou souleiet / sus la mountanho pareissié / --- / l'entravadís, li flour sóuvajo, / que dins lou gres vènon arrajo, / tout *se chalavo*, renadiéu / ---», *Nerto* (VI, 39, trad. «renaissait avec délectation»); i amb ample acompanyament en la derivació, en noms abstractes de la idea de regalar-se amb delícia: «que *chalun* / de respirà dins sa peitrino / lou salabrun de la marino!», *Calendau* (III, 84.5), trad. «l'air salin de la marine» — el mateix que hem alenat en l'obra de Ruyra — (*-un -UMEN*, germà del nostre *salum*, *escal-dum*, però aquí més vaporós), i capbussant-s'hi com ho féu la Fineta blanenca: «es un *chale* aboundous / de faire un trau a l'aigo tousco / ---» (ib. VI, 29.4); i tanmateix també en termes d'ambient ideal: «vivíe